

LIETUVOS NACIONALINĖS UNESCO KOMISIJOS
NUTARIMAS Nr. 1UK-1
2012-03-15
Vilnius

DĖL BALTARUSIJOS ATOMINĖS ELEKTRINĖS STATYMO KELIAMOS GRĖSMĖS
UNESCO PASAULIO PAVELDO VIETOVEI VILNIAUS SENAMIESTIUI IR
LIETUVOS INTERESŲ IGNORAVIMO

Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija 2012 m. kovo 15 d. įvykusioje metinėje konferencijoje atsižvelgdama į susiklosčiusią tarpvalstybinę situaciją dėl Baltarusijos Respublikos institucijų bendradarbiavimo stokos su įgaliotomis Lietuvos Respublikos institucijomis, aptariant planuojamą statyti atominę elektrinę Gardino srities Astravo rajone, bei gerbdama ilgalaikio istorinio kaimynų sugyvenimo ir tarptautinio bendradarbiavimo patirtį,

konstatuoja:

1. Baltarusijos Respublika, neatsižvelgdama į Lietuvos Respublikos institucijų ir visuomenės nuomonę, 2011 m. rugsėjo 15 d. prezidento A. Lukašenkos įsaku patvirtino, kad atominę jėgainę planuojama statyti Astravo rajono vietovėje, esančioje už 50 km nuo Lietuvos Respublikos sostinės Vilniaus, kuriame gyvena 550 tūkst. gyventojų ir kurio Senamiestis nuo 1994 m. įrašytas į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą kaip vienas iš labiausiai į Rytus nutolusių didžiųjų Vidurio Europos miestų. Jį suformavo istoriškai stipri Rytų ir Vakarų kultūrų sąveika bei buvusios LDK teritorijos kultūrinė tradicija, apėmusi XIV – XVIII amžių laikotarpį. Vilnius kūrėsi ir turėjo didelę ilgalaikę įtaką kultūros ir architektūros tendencijoms regione, kuriame šiuo metu yra Baltarusija ir Lietuva, o šio miesto istorinis centras - Senamiestis 1994 m. UNESCO Pasaulio paveldo komiteto pripažintas esąs išskirtinai reikšmingas ne tik Europos, bet pasaulio kultūros paveldui.

2. Nepaisant daugkartinių Lietuvos Respublikos institucijų bandymų tarpvalstybiniu lygiu ir bendradarbiaujant su TATENA bei Jungtinių Tautų poveikio aplinkai įvertinimo tarpvalstybiniame kontekste konvencijos (ESPOO konvencija) įgyvendinimo komitetu, Lietuvos visuomenė iki šiol neturi pakankamai informacijos apie planuojamos jėgainės poveikį aplinkai, daugiau kaip 1 mln. gyventojų gyvenimo sąlygoms, per Vilnių tekančios Neries upės ekosistemai bei hidrologiniam ir terminiam režimui. Taip pat nežinome, kokios priemonės yra numatytos saugoti panaudotą branduolinį kurą, kokios būtų Vilniaus gyventojų evakuacijos sąlygos, jeigu įvyktų branduolinė avarija ir kt.

3. Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija mano, kad Lietuvos visuomenė ir abiejų šalių kultūros raida neturi tapti įkaitėmis vienašališkų Baltarusijos Respublikos veiksmų, kurie gali turėti katastrofiškų padarinių kultūriniais kaimyninių šalių santykiams, nulemtų didelės Lietuvos teritorijos ir jos gyventojų dalies ateitį, taip pat keltų potencialų pavojų išskirtinę visuotinę vertę turinčiam Vilniaus istoriniam centrui.

Atsižvelgdama į tai, kad visos ligšiolinės Lietuvos pastangos dėl Baltarusijos Respublikos atominės elektrinės pavojaus Lietuvai įvertinimo ir sumažinimo buvo nevaisingos, Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija, vykdydama savo nuostatuose numatytas funkcijas, siekdama laiduoti atsakingą Lietuvos dalyvavimą įgyvendinant Jungtinių Tautų Švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos (UNESCO) programas ir siekius, ypač UNESCO Pasaulio paveldo apsaugos konvenciją bei siekdama išsaugoti UNESCO Pasaulio paveldo vietovę – Vilniaus senamiestį,

nutaria:

1. Raginti Lietuvos Respublikos Vyriausybę argumentuotai reikalauti, kad Baltarusijos Respublikos vadovai laikytųsi tarptautine teise grindžiamos praktikos, pakeistų Baltarusijos

atominės elektrinės statybos vietą, garantuotų Lietuvos gyventojų ir sostinės Vilniaus bei jame esančios UNESCO Pasaulio paveldo vietovės – Vilniaus senamiesčio – saugumą.

2. Kreiptis į Baltarusijos Respublikos nacionalinę UNESCO komisiją, prašant paremti, kad Baltarusijos politinė vadovybė pakeistų Baltarusijos atominės elektrinės statybos vietą ir imtųsi visų reikalingų veiksmų, kad būtų garantuotas Lietuvos Respublikos sostinės Vilniaus ekologinis ir kultūros paveldo saugumas, kad Lietuvos įgaliotoms institucijoms ir visuomenei būtų teikiama objektyvi informacija apie atominės elektrinės keliamas grėsmes ir rizikos mažinimo priemones.

3. Siūlyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei nuolat informuoti tarptautinę bendruomenę apie galimas grėsmes bei siekti, kad UNESCO ir kitos tarptautinės organizacijos stiprintų tarptautinį bendradarbiavimą, reikalaudamos, kad Baltarusijos Respublika laikytųsi tarptautinių įsipareigojimų, geros kaimynystės praktikos ir pakeistų Lietuvos ir Pasaulio visuomenei pavojų keliančius sprendimus dėl Baltarusijos atominės elektrinės statybos.

4. Atsižvelgiant į tai, kad UNESCO Pasaulio paveldo apsaugos konvencija įpareigoja kiekvieną valstybę užtikrinti jos teritorijoje esančių Pasaulio paveldo objektų saugumą, taip pat kad Konvencijos Susitariančios Šalys pripažįsta, jog visos tarptautinės bendruomenės pareiga yra bendradarbiauti, užtikrinant išskirtinę visuotinę vertę turinčių objektų išsaugojimą bei pripažįstant, kad Lietuvos Respublikai vykdant UNESCO Pasaulio paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo gairių 172 punkte įtvirtintą prievolę Pasaulio paveldo komitetą informuoti apie tokio masto ir rizikos statybas, kurios gali pakenkti Vilniaus senamiesčiui kaip Paveldo vietai, yra būtina kuo skubiau kreiptis į UNESCO Pasaulio paveldo komitetą.

Komisijos pirmininkas

Romas Pakalnis
